

MTT BOSHQARUVIDA TIZIMLI O'ZGARISHLARNI RAG'BATLANTIRUVCHI GARVARD DASTURI ERTA TA'LIM RAHBARLIGI SERTIFIKATI (CEEL)

Farxodova Maxliyobonu Xusanjon qizi

MTTDMTQTMO instituti doktoranti

Annotatsiya: Maqolada global va O'zbekiston miqyosida erta ta'lim sifatini oshirishning ijtimoiy va iqtisodiy ahamiyati tahlil qilinadi. Maktabgacha ta'lim rahbarlarining pedagogik va boshqaruv ko'nikmalari sifatini ta'minlashda muhim rol o'ynashi ta'kidlanadi. Harvard Graduate School of Education (HGSE) tomonidan ishlab chiqilgan **Certificate in Early Education Leadership** (CEEL) dasturi rahbarlarni erta ta'limning asosiy bilimlari, boshqaruv ko'nikmalari va transformatsion liderlik vositalari bilan ta'minlashi va maktabgacha ta'lim sifatini oshirish, xodimlarni rag'batlantirish, barqaror tashkilotlar yaratish va milliy tarmoqni rivojlantirishga xizmat qilishi yoritilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, pedagogik liderlik, rahbarlik ko'nikmalari, CEEL dasturi, strategik rivojlanish.

Аннотация: В статье анализируется социальное и экономическое значение повышения качества дошкольного образования в глобальном масштабе и в Узбекистане. Подчеркивается важная роль педагогических и управленческих компетенций руководителей дошкольных учреждений в обеспечении качества. Программа **Certificate in Early Education Leadership** (CEEL), разработанная Гарвардской школой образования (HGSE), обеспечивает руководителей базовыми знаниями по раннему обучению, управленческими навыками и инструментами трансформационного лидерства, способствуя повышению качества дошкольного образования, мотивации персонала, созданию устойчивых организаций и развитию национальной сети.

Ключевые слова: дошкольное образование, педагогическое лидерство, управленческие навыки, программа CEEL, стратегическое развитие.

Annotation: The article analyzes the social and economic significance of improving early childhood education quality globally and in Uzbekistan. It highlights the crucial role of preschool leaders' pedagogical and management skills in ensuring quality. The Certificate in Early Education Leadership (CEEL) program, developed by the Harvard Graduate School of Education (HGSE), equips leaders with core early education knowledge, management competencies, and transformational leadership tools, supporting the enhancement of preschool education quality, staff motivation, sustainable organizations, and national network development.

Keywords: early childhood education, pedagogical leadership, management skills, CEEL program, strategic development

Kirish: Global miqyosda erta ta'lim sifatini oshirish va uning uzoq muddatli ijtimoiy hamda iqtisodiy foydalarini maksimal darajada oshirishga qaratilgan harakatlar kuchayib bormoqda. Tadqiqotlar va xalqaro tashkilotlar (UNESCO, UNICEF, OECD) erta ta'lim dasturlarining bolalarning akademik, ijtimoiy va fuqarolik rivojlanishiga bevosita ta'sirini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, erta ta'lim sifatini ta'minlashda pedagoglarning malakasi bilan bir qatorda, rahbarlarning professional saviyasi va rahbarlik qobiliyatlari ham hal qiluvchi ahamiyatga ega. Maktabgacha ta'lim tashkiloti rahbarlari nafaqat ma'muriy vazifalarni bajaruvchi, balki pedagogik jarayonlarni boshqaruvchi, pedagog va mutaxassislarining rivojlanishini ta'minlovchi, ota-onalar bilan hamkorlik qiluvchi va tashkilot innovatsion rivojlanishiga yo'naltiruvchi "pedagogik lider" bo'lishi kerak.

O'zbekistonda so'nggi yillarda maktabgacha ta'lim tizimi tubdan isloh qilinib, qamrov va sifatni oshirishga qaratilgan davlat dasturlari, xususan, "Ilk qadam" tashabbusi amalga oshirilmoqda. Biroq, islohotlarning muvaffaqiyati ularni amalga oshiruvchi rahbarlarning tayyorligi va zamonaviy rahbarlik ko'nikmalariga bog'liq. Shu sababli, xalqaro tajribaga tayangan holda Erta Ta'lim Rahbarligi Sertifikatlashtirish Tizimini rivojlantirish O'zbekiston maktabgacha ta'limi uchun strategik ahamiyatga ega. Bilamiz-ki, Yuqori sifatli maktabgacha ta'limning muhimligi aniq va ishonchli tarzda tasdiqlangan; tadqiqotlar bolalarning kognitiv, ijtimoiy va emotsional rivojlanishiga, shuningdek, uzoq muddatli ijtimoiy foydalarga sezilarli ta'sir ko'rsatishini doimiy ravishda namoyon qiladi⁴. Shu bilan birga, maktabgacha ta'lim dasturlarining sifati ularni boshqarayotgan rahbarlarning samaradorligi bilan chambarchas bog'liq. Ushbu muhim bog'liqlikni tan olgan holda, Harvard Graduate School of Education (HGSE) Erta Ta'lim Liderligi Sertifikati (CEEL) dasturini ishlab chiqdi. Bu qat'iy dastur hozirgi va kelajakdagi rahbarlarni maxsus bilimlar, boshqaruv ko'nikmalari va strategik vositalar bilan ta'minlashga mo'ljallangan bo'lib, ularning yuqori sifatli erta o'quv muhitlarini yaratish va barqaror rivojlantirish imkonini beradi. An'anaviy liderlik dasturlari ko'pincha aynan maktabgacha ta'lim kontekstlarini qamrab olmaydi. CEEL esa aynan shu bo'shliqni to'ldiradi va maktabgacha ta'lim tashkilotlari mutaxassislari tomonidan erta ta'lim rahbarlari uchun mo'ljallangan maqsadli kasbiy rivojlanish imkoniyatini taqdim etadi. CEELning o'quv dasturi uch bir-biriga bog'langan ustun asosida shakllangan bo'lib, onlayn o'qish, oflayn (joyida) rezidensiyalar va hamkorlikdagi loyihalar orqali yetkaziladi:

Asosiy modullar erta o'qitish fanlari, bolalar rivojlanishi (homiladorlik davridan 8 yoshgacha), dalillarga asoslangan pedagogik yondashuvlar, oilalar bilan ishlash strategiyalari hamda o'yin faoliyatining muhim rolini chuqur o'rganadi. Bu bilimlar bazasi rahbarlarning qarorlari ilmiy tadqiqotlarga tayanib qabul qilinishini ta'minlaydi.

Boshqaruv ko'nikmalari: Amaliy kurslar maktabgacha ta'limda (ECE) rahbarlikning operatsion realiyatlariga qaratilgan. Mavzular qatoriga xodimlarni yollash, ularni rivojlantirish va ushlab qolish; moliyaviy boshqaruv va byudjet tuzish; dasturlarni baholash va doimiy sifatni oshirish; muassasa infratuzilmasini boshqarish; shuningdek, yuridik va me'yoriy talablarda mo'ljall topish kiradi.

CEEL moslashuvchan liderlik, strategik rejalashtirish, o'zgarishlarni boshqarish, advokasiya (huquq va manfaatlarni ilgari surish) hamda hamkorlikka asoslangan madaniyatlarni shakllantirishni alohida ta'kidlaydi. Rahbarlar tashkilotlari va jamoalarida tizimli takomillashtirishni amalga oshirish uchun qarashni aniq yetkazish, jamoalarni rag'batlantirish, manfaatdor tomonlarni jalb qilish, siyosatga ta'sir ko'rsatish kabi ko'nikmalarni rivojlantiradilar.

Dastur "Erta ta'lim asoslari", "Tashkiliy sifat uchun liderlik", "O'qitish jarayonida liderlik" kabi alohida modullardan iborat bo'lib, ishtirokchilarga o'z bilim va malakalarini bosqichma-bosqich chuqurlashtirish imkonini beradi. Fakultet tarkibiga bolalar rivojlanishi va ta'limi bo'yicha yetakchi tadqiqotchilar — Nonie K. Lesaux va Stephanie M. Jones kabi mashhur HGSE professorlari hamda katta tajribaga ega amaliy mutaxassislar kiradi.

Ta'sir va natijalar: Dastur tashkil etilganidan beri CEEL AQSh va xalqaro miqyosdagi maktabgacha ta'lim (ECE) dasturlarini faol ravishda o'zgartirib borayotgan yuzlab rahbarlarni tayyorlab chiqardi. Dastur baholari va bitiruvchilarning fikr-mulohazalari muntazam ravishda bir nechta asosiy natijalarni ta'kidlab keladi: Dastur sifatining oshishi; Xodimlarni ushlab qolish va ruhiy kayfiyatning yaxshilanishi; Tashkilotning barqarorligi oshishi; Tenglikkaga doir yondashuvning kengayishi; Liderlik kadrlar zanjirining mustahkamlanishi.

CEEL maktabgacha ta'lim (ECE) bo'yicha kasbiy rivojlanishning muhim yutug'i hisoblanadi. U dunyoga mashhur oliy ta'lim muassasasidan olingan nufuzli, tadqiqotga asoslangan va kompleks liderlik sertifikatini taqdim etish orqali: Sohoni professionallashtiradi, Liderlik bo'shlig'ini to'ldiradi, Dalillarga asoslangan amaliyotlarni targ'ib qiladi, Milliy tarmoqni rivojlantiradi.

Xulosa qiladigan bo'lsak, O'zbekiston kabi rivojlanayotgan mamlakatlar uchun CEEL maktabgacha ta'lim tizimini jahon standartlariga olib chiqishning kalitlaridan biridir desak mubolog'a bo'lmaydi. Agar bugun rahbarlarga sarmoya kiritmasak, ertangi bolalarning kelajagi xavf ostida bo'ladi. CEEL shuni isbotlaydi: "Sifatli rahbarlik – sifatli ta'limning boshlanishidir." Bolalar rivojlanishi haqidagi chuqur bilimlar, amaliy boshqaruv ko'nikmalari va transformatsion liderlik vositalarini nufuzli akademik asos bilan uyg'unlashtirgan holda, CEEL rahbarlarga yuqori sifatli erta o'quv muhitlarini barpo etish, qo'llab-quvvatlash va doimiy takomillashtirish imkonini beradi. CEEL kabi dasturlar shunchaki foydali emas — balki barcha bolalarning ravnaq topishi uchun zarur bo'lgan mustahkam poydevorni yaratishda hal qiluvchi katalizator hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Harvard Graduate School of Education. (2023). *Certificate in Early Education Leadership (CEEL)*. <https://professionallearning.gse.harvard.edu/ceel>
2. Institute of Medicine & National Research Council. (2015). *Transforming the workforce for children birth through age 8: A unifying foundation*. The National Academies Press.
3. National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine. (2015). *Transforming the workforce for children birth through age 8: A unifying foundation*. The National Academies Press.
4. Park, E., O'Quinn, C., & Kinlaw, C. (2018). *Equity in early childhood education: Lifting up the work of state leaders*. Center on Enhancing Early Learning Outcomes (CEELO).
5. Phillips, D. A., Lipsey, M. W., Dodge, K. A., Haskins, R., Bassok, D., Burchinal, M. R., ... & Weiland, C. (2017). *Puzzling it out: The current state of scientific knowledge on pre-kindergarten effects: A consensus statement*. Brookings Institution & Duke Center for Child and Family Policy.
6. Abdullayeva N.Sh. The role of modeling in the development of coherent speech of senior preschoolers// International journal of multidisciplinary research and analysis ISSN(print): 2643-9840, ISSN(online): 2643-9875 Volume 03 Issue 12 December 2020 DOI: 10.47191/ijmra/v3-i12-09, Impact Factor: 5.522 Page No.- 321-323
7. Abdullayeva N.Sh. Pedagogical possibilities of design activity in the process of increasing the qualification of preschool workers// European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences. Volume 8 Number 1 2020 Page 90-95 bet
8. Valiyeva F.R. Ensuring continuity in the training of future professionals in the education system.// European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences/ Volume 7 Number 6, 2019. ISSN 2056-5852
9. Valiyeva. F.R., Kurbonov Sh. Continuity in the education system // Wschodnioeuropejskie // East european science journal 12(52)2019 45-52. 2020